

AF LAURA ENGSTRØM
 m-s@berlingske.dk
 FOTO: MADSNISSEN

Hvad nu hvis vi lavede noget stort

En dag sad den verdensberømte kunstner Olafur Eliasson med sin ven, ingeniøren Frederik Ottesen og talte om solenergi. De ville kreere noget banebrydende. Det blev til den soldrevne lampe »Little Sun« – beregnet til de 1,6 milliarder mennesker i verden, der lever uden elektricitet. Den lille sol kan vise sig at blive en mindre revolution. Og er det kunst? Ja da.

Olafur Eliasson er besejret af lys. Hvordan lys kan ændre et rum, hvordan lys kan ændre opfattelsen af det, vi ser – eller det vi tror vi ser. Og hvordan lys kan ændre vores adfærd. Lys er et rum. Det er ikke nu, solen skinner fra den vindstet eller gennem sigdig, det skyder. Det er gul, fornet som en blomst og blegpål sidder et lille solpanel, som kan oplades i solen. Netop nu er det dog ikke brugt for at rønde lampen. Der er masser af lys i rummet. Solen skinner ned igennem tagvinduerne i det store atelier, der engang tilhørte den danske arkitekt og billedkunstner J.E. Willumsen. På væggene hænger akvareller og skulpter i akvareller, som en assistent nu går og maler videre på. Her er stille. Og arbejdet foregår effektivt og koncentreret.

Det har ikke været helt let at lave en aftale med Olafur Eliasson, som han selv siger:

»Jeg er ikke så meget hjemme.«

At sige, at han rejser en del, ville være en underdrivelse. Han har et studie i Berlin, hvor han arbejder med sine 50-60 assistenter foruden atelieret her i Hellerup, hvor et par ansatte har deres daglige gang. Og så er der alle projekterne rundt om i verden.

De, der har fulgt den dansk-islandske kunstner, vil vide, at han brod gennem til den store offentlighed med værket »The weather project« på Tate Modern i London i 2003. Værket bestod af en gigantisk sol. Det lignede en solnegegn, og museumsgræsteme agerede ether det, de lagde sig ned på gulvet i solen, andre stod og kiggede, mens nogle bare sad. Sollyset havde tydeligtvis en effekt på museumsgræsteme.

Og så er der New York-vandfaldene, som blev en turistattraktion i sig selv. Fire kunstige skulpter vandfald opført i East River. Det fik folk til at snakke. Samme år i 2008 viste MoMA i New York en stor solbudsstilling med Olafur Eliassons værker. Listen af udstillinger på verdens førende kunstmuseer fortsætter. Med til den lange liste af projekter hører de arkitekturetupper. Olafur Eliasson nu inkompetere i sit arbejde. Sammen med Henning Larsen Architects har Studio Olafur Eliasson netop vundet den mest prestigefyldte europæiske arkitekturpris, Mies van der Rohe-prisen, for Harpa – det nye koncerthus i Reykjavik på Island. Her havde Studio Olafur Eliasson skabt et byggeelement, han kalder quasibrick. Det er et moduler med indbygget transparent og diatomisk glas, så de skifter farve afhængigt af lyset.

Man kan undre sig over, hvordan Olafur Eliasson får tid til alt det, 46 år gammel og med en karriere og et internationalt netværk som få. Som nu det projekt, han sidder med i hænderne. Han har sørgt for at sende en »Little Sun« til sin ven, bognyteren i New York, Michael Bloomberg.

»Det er klart, jeg ikke var længe om at sende en lampe til ham også. Ni havde jeg jo hjulpet ham, og nu havde jeg brug for hans hjælp. Hans synes, det var fantastisk.« siger Olafur Eliasson.

I januar mødte Olafur Eliasson den tidligere generalsekretær for FN, Jeffrey Amman, til World Economic Forum i Davos. Han hle og gik i hænderne for Little Sun.

»Jeg kunne godt se, at det ikke var første gang, en eller anden var gået hen og havde sagt »Jeg laver det her projekt...«.« »Nå,« sagde han. »Det var spændende. Men hvem er du?« Jeg svarede, ©

Når man som jeg arbejder med verdens største museer, kan man også blive så ufatteligt ukritisk og selvfed, at det nogle gange hviner i ørerne.

at jeg var kunstner, og det synes han var sjovt. Der er utallige, hvor mange dere man kan sætte en fod i. Hvis man siger, man er kunstner. Det siger jeg med et glimt i øjet. For det handler jo om, hvad man så siger, når man stikker hovedet ind bag efter. Kofi Ahanan spørger, hvad jeg havde, og så fortæller jeg det. Jeg fik forklaret han, hvorfor det her med at have kunst var en anden måde at gøre tingene på. Det var han meget opslugt af, fortæller Olafur Eliasson.

Opfindeligt er der kun sat 45 minutter af til interviewet her – inklusiv ti minutter til fotografien. Så kommer de og henter ham, siger Olafur Eliasson. En halv time senere bliver det dog klart, at han slet ikke har haft at fortælle nok om det projekt, der netop ligger ham på sinde. Så han må ringe til en assistent og bede dem udsætte næste møde.

Dette projekt handler ikke om ham selv. Olafur Eliasson mener ikke, at hans kunst overhovedet handler om ham selv. Det er de andre. Altid de andre. Som regnbuen over kunstnervær Aros i Åhus, der netop er designet til, at oplevelsen ændrer sig, for hvert skridt man tager. Beskrevet som noget, og værket svarer igen med et nyt perspektiv.

Denne gang handler det ikke om den enkelte gæst på et museum, men om de 1,6 milliarder mennesker i verden, der bor uden elektricitet. Det svarer til en femtedel af verdens befolkning, der ikke bare kan stikke ledningerne i stikkontakter. Går alt vel, kan Little Sun starte en revolution. Det er store tanker, og dem er Olafur Eliasson ikke bange for at tænke. Han er helt klar på, at det ikke handler om at gøre, hvad der står i hans magt for at føre dem ud i livet.

Tankerne om Little Sun begynder en aften i hans hjem i Hellerup, hvor han bor med sin kone og deres to børn. Olafur Eliasson sidder og taler med haren til sømstens kammerat. Han hedder Frederik Ottesen, er ringenør med ekspertise i sølver og har blandt andet været med til at udvikle verdens første topersoners-fly opfyldt på sociale. De to taler, mens mørket falder på, og øllet fylder næverne.

»Vi taler om solenergi, alt imens lyset forsvandt i det rum, vi sad i. Vi var så optaget af det, at vi ikke opdagede, at det var blevet mørkt. »Hvad nu, hvis vi havde noget stort?«, sagde vi til hinanden. Men i stedet for at tale om det omkring os, fik vi den ide, at vi hellere skulle tale om det, der skete lige her. Næmlig at det var blevet mørkt. Hvis vi havde været smarte, havde vi gemt noget af den sol, der lige var gået ned uden for til at forhindre vores samtale med. Det var sådan, ideen opstod. Vi er begynde meget fascineret af tanken om, at vi kan tage noget energi, noget der tilføres os alle sammen, og så gemme den. Det er en ret unik følelse. At stå med en klump sollys i hånden. Og da vi først havde fået ideen, slog den os nærmest omkuld,« fortæller Olafur Eliasson hængsomt og larmerat.

Fullt opfyldt kan Little Sun lyse en hel aften. Man kan hænges dem om halsen, og man kan hænges dem op på en væg. Men en solleder lampen lyser nogen ny opfindelse, så hvad er det revolutionerende ved det? Det er hængt af distributionen, om du nok tager den til sig. Gør de det, kan Little Sun blive det, der kaldes en first mover på markingsproget. Altså blive den ting, der først introducerer princippet – om så opfindelsen er noget år gammel eller ej. Og kommer lampen ud til de mennesker, den er designet til, kan den løse en lang række problemer.

Olafur Eliasson er mere opmærksom på de problemer, få-

teglon afføder, end de fleste. Hans to børn er adopteret fra

Etiopien, og i samarbejde med sin kone, kunsthistorikeren Marianne Kropp-Jensen, startede han i 2005 121 Etiopier, en organisation, der arbejder for at forbedre forholdene for forældnings børn. Han kalder forbindelsen til Etiopien et skæbnefællesskab. Han har hørt om problemerne med brandstift hos speidervorn. Årsagen er hjertesvækkende. Babyerne bliver ofte skiltet på et bord eller en flade, hvor der står en petroleumslampe. Inviklet svarer til, at have en dukkese stearinde. Hvis petroleumslampen vælter, går der lidt i det underlag, dæmte ligger på.

Derfor kommer andre sundhedsnæssige aspekter af at oplyse et hjem med petroleum. Det søder, og de sundhedskadelige partikler sætter sig i luftvejene.

Men at få lys, der koster mindre end den petroleum, en familie normalt bruger, handler ikke kun om sundhed, og uafhængighed. Det kan blive endnu større end det.

»Oves to første skridt i dette projekt er at få børn til at læse om aftenen. Det er det første skridt i en demokratiseringsproces. Det næste er at holde gang i arbejdspladserne lidt længere. Den største grund til, at de lukker deres forretninger eller går hjem tidligt fra arbejdet, er at der ikke er noget lys. Har en skobuttic en af de her lamper, kan man holde åbent lidt længere,« siger Olafur Eliasson.

Og så handler det om værdighed.

»Der ligger noget vigtig i at forstå, hvad det vil sige at have energi. Frederik (Ottesen) roed, og jeg har begyret rejst en del i Afrika af helt forskellige grunde. Vi sad og taler med vores drenge og fortæller dem det. Så var det en af drengene, der spurgte: »Kan de ikke bare sætte ledningerne til en stikkontakt?« Så forklarede vi, at sådanne havde de ikke. Og så sagde en af drengene, at det var svært til at have en stikkontakt i hånden. At man føler, at man er herre over sit eget liv. Det handler i virkeligheden om selvverdi og selvfyldte funktioner. At lyse har en klar funktion.»

Så lampen kan give selvverdi?

»Ja, for den giver følelsen af at kunne have sit eget lys. Hvis jeg er et barn på syv år, som bruger lampen til at lave lekter og til at lege med og vokser op med følelsen af, at jeg samler energi om dagen i solen og bruger det om aftenen til at dækket mig, er jeg et et sluker på, at der ikke er lang tid, at dette barn kan hjælpe en anden til at få energi,« siger Olafur Eliasson og bliver afbrudt af en brummen fra den ene af sine iPhones. Han stikker den i baglommen på sine cowboybukser og fortsætter: »Selvverdi handler også om, hvordan folk ser sig selv i forhold til det samfundssystem, der omgiver dem. Om de har tillid til det. En af grundene til, at vi har været meget optaget af det, er at det, som vi ser typisk i Afrika, har været mere korrupte omgivelser, i forhold til de lokale selvverdi. I sin ydelse, korruptionen, handler projekterne ikke om os og dem. Det handler om, at vi alle er sammen. Vi er sammen om at løse klimaproblemerne.»

Et Little Sun dermed politisk kunst?

»Det kan man godt sige. Det her med at decentralisere energien handler, hvor oliemarkedet er et samarbejdsnet – det kan jo godt arbejde en politisk diskussion. Og ja, jeg ser lampen som et kunstværk, men også projekter som et socialt kunstværk. Her i december var jeg i Etiopien og viste lampen til en dame på 60 år. Hun syntes, den var flot og mindede hende om en blomst, hun godt kunne lide. Så sagde jeg: »Jamen, det er faktisk også et kunstværk.« Hun så på mig og spurgte, hvad jeg mente med det. Om det var et kunstværk, lige som dem i kir- ©

»Vi har gjort meget ud af at udvælke et sprag og en identitet, som handler om, at vi alle er i sammenbånd. Det er ikke det ressourcerstærke nord, det kommer med noget til det ressourcerisøgende syd. Folk smiler, når de ser den. Og det er gjort noget ud af designet, for selvfølgelig vil de også i de lande gerne have en lampe, der pga. Det er helt basalt. Det er Danmark i næsten verdensmester i A-titting har værdi, hvis det ser godt ud. Så hvorfor skulle det være anderledes andre steder?» siger Olefur Eliasson

Køb et kunstværk

Little Sun blev præsenteret sidste år på World Economic Forum Africa i Addis Ababa i Etiopien og har netop haft et års fødselsdag. Under London 2012 Festival blev den solgt på Jane Modern, og i fredags åbnede Andersen's Little Sun kiosk i Møntergade i Københavns Hærkan man købe Little Sun til 200 kr. Overskuddet går til at distribuere lampen i Senegal i lande som Kenya, Etiopien, Burundi, Zimbabwe og Uganda, som alle har ustabil økonomi til elektricitet, kan man til det beløb en familie gennemsnit bruger på at købe petroleum til fremadrettes forbrug. Little Sun holder mindst tre år. Der er foreløbigt solgt godt 100.000 lamper på verdensplan. Olefur Eliassons og Frederik Oltensens mål er at få solgt 400.000 lamper i år og senere få dem solgt i Sydøstasien og Indien også.

Andersen's Little Sun Kiosk er åben frem til 22. juni 2013. Adressen er Cammer Mann 2, 1117 København K. Åbningstiden er tirsdag-fredag kl. 12-18 og lørdag kl. 11-15.

ker? Så kiggede jeg på hende og sagde: »Ja, det var det.« Så smilte hende hurtigt, den var jo fantastisk.» For pludselig handlede det ikke bare om funktionallitet, men om hvad man gør med sit liv.»

Faler du, at du med din samvittighed var nødt til at have et profet som det her?

»Nej, jeg gør det, fordi jeg synes, det er svært, jeg er ikke så drevet af samvittighed. For hvis man skal agere på sin samvittighed, vil man også hele tiden have skyldfølelse. Jeg er dog meget opmærksom på hvordan man forvalter sit ansvar. Hvis folk kun vil gøre sådan noget her for sidste ende at hjælpe sig selv og deres samvittighed, tror jeg, de skal tænke sig om en ekstra gang. For det er de andre, det handler om. Der er en stor verdens i tiden til, at folk siger: »Jeg vil gøre noget godt.« Og det tror jeg, det er vigtigt, at vi brænder op, så vi passer på, at det ikke er en ny slags egoisme, hvor man siger: »Jeg vil gøre noget godt for mig selv.« Selvfølgelig er der lidt mere kompleksitet. For hvis man ikke gør noget godt for andre, vil det så betyde, at man ikke er noget værd? I mødehøjst ligger det også i det i det, at den, der hjælper får det bedste, så jeg er så vant, og de er så svage. Men hvem er det så, der bliver hjulpet her? Men man kan synke sig selv værd med sådanne projekter.»

Har du selv lært så stort selv værd af at lave det projekt? »Ja, det synes jeg faktisk. Det må jeg indrømme. For når man som jeg arbejder med verdens største museer, kan man også blive så ufølelsesfuld udtømt og selv føle, at det nogle gange bliver i ørerne. Man ser ikke, at der er noget galt, men alle kløkker omkring dig ringer. Du lever bare en boble.»

Har du levet en boble? »Det tror jeg, vi alle gør hele tiden. Det er der ikke noget moraliserende i. Men det tror jeg godt, man kan arbejde med: Hvor

høj grad ser man boblen? Lever man i en illusion om, at alting er selvforstærkende og man er sig selv nok og hvor der ikke er noget socialt ansvar? Det svarer til de mange økonomiske systemer og forretningsmodeller, der lever uden nogen som helst forbindelse til, hvilke konsekvenser det har for have de produkter.»

Da har selv arbejdet med brands som Louis Vuitton og BMW...

»Jeg begyndte et langt samarbejde med Bernard Arnault (ejeren af LVMH-gruppen, der også ejer Louis Vuitton, red.) Den dag i dag har vi en relativt tæt dialog, jeg ved godt, jeg har noget, jeg kan tilbyde, men de har også noget, de kan tilbyde. Louis Vuitton har været utroligt gode til at drive forretning. Det er også interessant. Hvordan i al verden er det lykkedes dem med noget så enkelt som handsker at lave en forretning, der er så stor? På Louis Vuitton-projektet i 2006 oplevede jeg den halde respekt. Forstået på den måde, at alt hvad jeg sagde, gik dermed til. Såsom at tømme deres vinduer i december måned, så mit værk kunne være der. Det var jeg selv et overraskelse over, at de gik med til... Louis Vuitton-projektet var også en lampe, hvad er det ved lys, der fascinerer dig?»

»Ja, lys har opaget mig meget. Både som rumoplyselse i arkitektur og også spirituel. Fordi lys er så immaterielt. Sollys handler ikke om at rekruttere det, at styre det eller sætte det. Det for kan lys også inspirere til at være mere konstant. Og det gennem være spirituel. Lyset er hænger mellem det virkelige og det uvirkelige. Og symbolisk er lys hænger mellem det bevist og det ubevist. Men vores samfund lægger ikke op til det konstante. Vi får at vide, at vi føler os glade, når vi er nært sammen. Vi skal hele tiden have mælet for øje. Men hvordan føles det at være her lige nu? Det er en følelse, sollys kan fremprovokere. For det er nu.»

Nul kroner til service de næste 10 år

Wunderbar!

Vælger du en Miele, har du truffet det bedste valg med hensyn til lang holdbarhed, optimal betjeningskomfort og høj kvalitet. Ønsker du 10 års absolut ro i spjalen, skal du slå til nu. Miele fejrer nemlig 111 års perfekt løjlskab med et fornyende kampagne tilbud på de nye Edition 111 i-modeller. Køb vaskemaskine og tørretumbler inkl. 10 års totalservice – så er du sikret mod alle uforsetede reparationsudgifter de næste 10 år!

KØB INKL. 10 ÅRS TOTALSERVICE
ÄRS
EDITION 111
IMMER BESSER

Køb her:

punkt2

EL GIANTEN

HYNDY OFFERT

Køb-midler på

Elia

**Prisseksempe
vaskemaskine**

Miele W 3371 Edition 111
inkl. 10 års totalservice.
Vejl. kampagnepris Kr. 9.695,-

Miele

ALTID BEDRE

OLAFUR ELIASSON

Olefur Eliasson er den danske kunstner, der har opnået størst international gennemslagskraft. Hans værker rækker fra fotografier til installationer, skulptur og film og er kendt og værdsat på Olefur Eliasson's værker udstillet på Olefur Eliasson's præsenterede Danmark ved Verneidg København 2005. Hans første store soloudstilling i Danmark var »Vinding the world« på ARoS Aarhus Kunstmuseum i 2004. Overgigtstudier angivet af SF/MOMA i 2007. Blev efterfølgende vist på adskillige museer, herunder The Museum of Modern Art og PS1 Contemporary Art Center i New York, Udspringen i Berlin i 2010. Inkluderede en række interventioner i byrummet, og også udstillingen »Xeu corpo do obra« 2011 i São Paulo spærte sig ud i den store metropol.

Olefur Eliasson.net